

De sterfhuisclausule fiscaal ont(k)leed

Steven Vanden Daelen

Onder wetenschappelijke begeleiding van Christoph Castelein¹

1. INLEIDING

“Liefde is...elkaar een verblijvingsbeding toekennen”. Het zou een plaatje zijn dat perfect past in de beroemde reeks van Kim Casali. Bij een kerkelijk huwelijk dienen de aanstaande echtgenoten elkaar wederzijds te beloven dat ze voor elkaar zullen zorgen in goede en kwade dagen. Deze nobele belofte kon niet bij loze, sacramentale woorden blijven en de wetgever heeft ze dan ook als plicht opgenomen in het Burgerlijk Wetboek (art. 213 BW). Deze verzorgingsgedachte geldt niet enkel tijdens het leven. Ze blijft ook overeind na het overlijden van één van de echtgenoten en vertaalt zich enerzijds in de wettelijke reserve en anderzijds in het huwelijkscontract. Waar de wetgever de wettelijke reserve als quasi onaantastbaar beschouwt, is dit niet het geval voor wat de huwelijkscontracten betreft. Huwelijkscontracten worden meer als instrumenten gezien die de echtgenoten toelaten om vermogensrechtelijk hun situatie te regelen, zowel tijdens het huwelijk, als na de ontbinding ervan. Echtgenoten kunnen aan de hand van huwelijkscontracten elkaar nog wat meer veilig stellen voor het geval één komt te overlijden. De wetgever voorziet hiervoor in een aantal constructies in de wet. Het verblijvingsbeding is er hier één van en vormt misschien wel de meest vergaande.

Het verblijvingsbeding vinden we terug in art. 1461 BW e.v. en laat de echtgenoten toe overeen te komen dat de langstlevende of één hunner indien hij *het langst leeft*, bij de verdeling een ander deel dan de helft, of zelfs het gehele vermogen zal ontvangen. Aan de hand van dit beding kunnen echtgenoten de verzorgingsgedachte ten volle uitspelen en er voor zorgen dat de langstlevende het gehele gemeenschappelijke vermogen zal krijgen. Het verblijvingsbeding getuigt dus van een warme liefde en grote genegenheid tussen de echtgenoten, maar is, zoals we in het middenstuk wat uitvoeriger zullen bespreken, een nogal dure aangelegenheid wat betreft successierechten. Mede daarom werd de sterfhuisclausule op poten gezet.

¹ Voorliggende tekst is een bijgewerkte versie van het tweede onderdeel van mijn Masterproef, opgemaakt voor het behalen van de graad van Meester in het Notariaat aan de K.U.Leuven, onder wetenschappelijke begeleiding van de heer Christoph Castelein, assistent K.U.Leuven.

De sterfhuisclausule houdt een *onvoorwaardelijke* toebedeling van het gemeenschappelijk vermogen aan één welbepaalde echtgenoot in. Dus ongeacht de wijze van ontbinding van het huwelijk wordt het gehele gemeenschappelijke vermogen toegekend aan ofwel de man, ofwel de vrouw (één van beide, aangeduid in het beding). Deze clausule wordt logischerwijze voornamelijk toegepast wanneer het quasi vaststaat dat één van de echtgenoten niet lang meer te leven heeft. Aan de hand van een sterfhuisbeding bekomt men hetzelfde resultaat als via een klassiek verblijvingsbeding, maar dan wel met uitzondering van de dure successierechten.

We willen ons in deze bijdrage enkel de vraag stellen hoe het nu zit met de fiscale implicaties van het verblijvingsbeding en vooral van zijn variant de sterfhuisclausule. We zullen aan de hand van het gemeenschapstelsel de heersende theorie uit de doeken doen.

De klemtoon in dit werk zal dus op het fiscale aspect liggen, maar zoals vaak het geval is, hangen de fiscale gevolgen grotendeels af van de civielrechtelijke interpretatie. De manier waarop het civiele recht omgaat met een zekere constructie bepaalt op welke manier de fiscus deze constructie zal belasten. Het hoeft geen betoog dat de rechtsleer van oudsher druk in de weer is om vehikels op een fiscaalvriendelijke manier te kwalificeren. Of deze kwalificaties altijd stroken met de geest van de wet is een ander paar mouwen. Wat betreft de structuur van dit werk zullen we in een eerste deel het civielrechtelijke luik behandelen om dan van daaruit de fiscaalrechtelijke gevolgen te bespreken in deel twee.

2. HET CIVIEL RECHT

Bij de bespreking van het verblijvingsbeding en zijn varianten, bevinden we ons in het vaarwater van de theorie van de huwelijksvoordelen. Het lijkt ons dan ook aangewezen om, vooraleer over te gaan tot het fiscale luik, daarover wat duiding te geven. Het is evenwel niet de bedoeling een grondige en kritische analyse te formuleren van deze theorie. Daarvoor verwijzen we naar de talrijk gepubliceerde rechtsleer.²

Er is sprake van een huwelijksvoordeel wanneer het gaat om een verrijking die de echtgenoot verkrijgt uit de werking, samenstelling of verdeling van het huwelijksvermogensstelsel waardoor (alle) aanwinsten aan die echtgenoot worden toegekend.³ Het voordeel kan worden uitgebreid tot (naast de aanwinsten) de helft van de waarde van de goederen die door de andere

² H. CASMAN en A. VERBEKE, "Wat is een huwelijksvoordeel?", *Not. Fisc. M.* 2005, 292-297; G. VAN OOSTERWYCK, "Huwelijksvoordelen en contractuele erfstellingen", *T.P.R.* 1985, 229.

³ H. CASMAN en A. VERBEKE, "Belastbaarheid van huwelijksvermogensrechtelijke verkrijgingen", *Not. Fisc. M.* 2007, afl. 1, 32-35.

echtgenoot in de gemeenschap worden gebracht. Dit noemt men het ‘plafond’ en vinden we terug in de artikelen 1458, lid 2 en 1464, lid 2 BW. Kinderen uit een vorige relatie doen het plafond zakken tot de helft van de aanwinsten (art. 1465 BW). Bij overschrijding van het plafond wordt volgens deze artikelen hetgeen het plafond te boven gaat, gekwalificeerd als een gift en niet als een huwelijksvoordeel.

Er werd lange tijd van uitgegaan dat “een huwelijksvoordeel” een begrip was beperkt tot gemeenschapsstelsels en meer bepaald tot de voordelen vermeld in titel V, hoofdstuk III van het BW. Na het arrest van het Hof van Beroep te Antwerpen van 5 oktober 2004⁴ mag er vanuit gegaan worden dat huwelijksvoordelen ook voorkomen in stelsels van scheiding van goederen. Dit arrest leidde verdeelde reacties uit, de ene al positiever⁵ dan de andere.⁶ Algemeen kan worden gesteld dat de uitspraak van het Hof door de rechtsleer aanvaard wordt. De wettelijke bepalingen van titel V, hoofdstuk III BW dienen dus niet restrictief te worden geïnterpreteerd. Er zijn namelijk buiten deze wettelijke bepalingen nog omstandigheden denkbaar die dienen gekwalificeerd te worden als een huwelijksvoordeel.

Wat is nu het nut om als een huwelijksvoordeel beschouwd te worden? Een clause die als huwelijksvoordeel gekwalificeerd wordt, behandelt men als een overeenkomst ten bezwarende titel, zodoende men niet kan stellen een schenking voor handen te hebben.⁷ Dit heeft tot gevolg dat de desbetreffende regels m.b.t. schenkingen niet toepasselijk worden geacht. Zo worden de voordelen die de ene echtgenoot aan de andere echtgenoot “geeft” niet tot de fictieve massa gerekend en kunnen de reservataire erfgenamen van die

⁴ Antwerpen 5 oktober 2004, *Not. Fisc. M.* 2004, 270, noot A. VERBEKE.

⁵ CASMAN en VERBEKE beweren dat de wetsbepalingen omtrent huwelijksvoordelen, die terug te vinden zijn in titel V, hoofdstuk III, enkel als voorbeeld dienen voor wat huwelijksvoordelen kunnen zijn. Zie hiervoor H. CASMAN en A. VERBEKE, “Wat is een huwelijksvoordeel?”, *N.F.M.* 2005, 292-297; M. DELBOO en G. DEKNUDT, “een harde noot om kraken, over gemengde bepalingen in het IPR en de kwalificatie van een alsof-beding”, noot onder Antwerpen 5 oktober 2004, *T.F.R.* 2005, afl. 279, p 381-382.

⁶ C. DECLERCK zegt dat omzichtig omgesprongen dient te worden met een analoge toepassing van de leer van de huwelijksvoordelen op de stelsels van scheiding van goederen. De wetgever heeft er namelijk, in tegenstelling tot de gemeenschapsstelsels, geen uitdrukkelijke regeling voor voorzien zodat zal moeten teruggegrepen worden naar het gemeen verbintnissen- en contractenrecht. Zie hierover C. DECLERCK, “Conventionele stelsels” in W. PINTENS en J. DU MONGH (eds.), *Patrimonium 2006*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2006, p. 127-128. Ook DE PAGE en DE STEFANI pleiten voor voorzichtigheid. Het blind toepassen van de leer van de huwelijksvoordelen op twee totaal verschillende huwelijksstelsels is niet zonder gevaar. Zie hierover P. DE PAGE en I. DE STEFANI, “Les avantages matrimoniaux. Aspects civils et fiscaux”, *Rev. Not. B.* 2002, 270 en 277-281, nrs. 1 en 9-14 Zie ook L. VOISIN, “Les avantages matrimoniaux dans les régimes de séparations de biens”, in *Le statut patrimonial du conjoint survivant*, Brussel, Bruylant, 2004, 337-368.

⁷ Brussel 21 april 1971, *R.C.J.B.* 1971, 31, noot P. STIENON; H. CASMAN en A. VERBEKE, “Wat is een huwelijksvoordeel?”, *Not. Fisc. M.* 2005, 292. VAN OOSTERWYCK spreekt in dit verband van een onweerlegbaar vermoeden. Zie hierover G. VAN OOSTERWYCK, “Huwelijksvoordelen en contractuele erfstellingen”, *T.P.R.* 1985, 229.

echtgenoten dus geen vordering tot inbreng of inkorting instellen. De kwalificatie als huwelijksvoordeel is dus bijgevolg bijzonder aantrekkelijk. Echtgenoten kunnen elkaar tot het voormelde plafond bevoordelen zonder het gevaar te lopen dat de kinderen stokken in de wielen zouden steken. Het gaat namelijk om een objectieve kwalificatie, ongeacht wat de onderliggende intenties zijn.

Er bestaat geen discussie over het feit dat we met het verblijvingsbeding een huwelijksvoordeel voor handen hebben (Zie art. 1464, lid 1 BW). Of het sterfhuisbeding een huwelijksvoordeel inhoudt, is wel lange tijd een discussiepunt geweest. Dit komt omdat in de artikelen van het Burgerlijk Wetboek omtrent huwelijksvoordelen telkenmale sprake is van een overlevingsvoorwaarde. Zo stelt art. 1461 BW dat *echtgenoten kunnen overeenkomen dat de langstlevende of één hunner indien hij het langst leeft, bij de verdeling een ander deel dan de helft, of zelfs het gehele vermogen zal ontvangen*. Ondanks de duidelijke taal die dit artikel gebruikt, lijkt een meerderheid in de rechtsleer te aanvaarden dat huwelijksvoordelen geen overlevingsvoorwaarde behoeven.⁸ De overlevingsvoorwaarde die in deze artikelen te lezen staat, zou enkel een voorbeeld zijn van de wetgever, onbewust, gewoon omdat dit de meest voorkomende hypothese is.⁹ Daarnaast dient ook aangenomen te worden dat huwelijksvoordelen niet persé wederkerig moeten worden gestipuleerd. Een verblijvingsbeding mag opgenomen worden in het voordeel van één enkele echtgenoot.¹⁰ Rekening houdend met de definitie van een huwelijksvoordeel, het feit dat er geen overlevingsvoorwaarde opgenomen dient te worden en dat een éenzijdige bevoordeling mogelijk is, kan zonder probleem besloten worden dat het sterfhuisbeding als een huwelijksvoordeel gekwalificeerd dient te worden.¹¹

Ook het Comité voor Studie en Wetgeving van de Federatie voor Notarissen is uiteindelijk deze mening toegedaan.¹² Uit het verslag bleek wel dat gedurende de discussie de meningen toch wat verdeeld waren. O.a. DE WULF

⁸ G. VAN OOSTERWYCK, "Huwelijksvoordelen en contractuele erfstellingen", *T.P.R.* 1985, 227 e.v.; L. WEYTS, "Een toebedeling van de gemeenschap aan slechts één echtgenoot: is dat een ontsnappingsroute aan artikel 5 W. Succ. met een boobytrap of is het een veilig pad?", *T. Not.* 2005, 2-4; zie evenwel contra: C. DECLERCK, "Conventionele stelsels" in W. PINTENS en J. DU MONGH (eds.), *Patrimonium 2006*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2006, 105. DECLERCK beweert dat deze woordkeuze net bewust werd toegevoegd om bestaande twistpunten in de rechtspraak op te lossen.

⁹ De rechtsleer gaat zelfs verder en maakt een onderscheid tussen enerzijds huwelijksvoordelen en anderzijds overlevingsvoorwaarden. Zie hierover oa. C. CASTELEIN en M. MUYLLE, "Hoe wassend is het water van een schuldechtscheiding? Het verval van voordelen nader bekeken", *N.F.M.* 2006, 152-153.

¹⁰ L. WEYTS, "Een toebedeling van de gemeenschap aan slechts één echtgenoot: is dat een ontsnappingsroute aan artikel 5 W. Succ. met een boobytrap of is het een veilig pad?", *T. Not.* 2005, 3.

¹¹ H. CASMAN en A. VERBEKE, "Wat is een huwelijksvoordeel?", *Not. Fisc. M.* 2005, 295-296.

¹² Zie advies van het CSW van de KFBN dossier nr. 4374, gepubliceerd in K.F.B.N. (ed.), *Verslagen en Debatten van het Comité voor Studie en Wetgeving 2005*, Brussel, Bruylant, 2006.

interpreteerde de sterfhuisclausule als een schenking wegens het ontbreken van de overlevingsvoorwaarde. We kunnen DE WULF inderdaad volgen in zijn redenering dat bij een sterfhuisbeding, meer dan bij een klassiek verblijvingsbeding, een *animus donandi* voorligt nu dat de gehele gemeenschap zal toekomen aan één welbepaalde echtgenoot ongeacht wat er komen zal. Toch delen wij de mening van oa. CASMAN, VERBEKE, WEYTS en het Comité voor Studie en Wetgeving. Zij stellen dat het feit dat er een duidelijke *animus donandi* aan de basis ligt van geen tel is.¹³ We mogen ons niet laten leiden door het gevoel van vrijgevigheid. Het gaat om een objectieve kwalificatie.

3. HET FISCAAL RECHT

Zoals reeds vermeld, bepaalt de civielrechtelijke interpretatie de manier waarop de fiscus een constructie zal belasten. Door bepaalde verkrijgingen in het huwelijkscontract op te nemen en zo huwelijksvoordelen te creëren, trachtte men erfrechtelijke verkrijgingen te beperken en successieheffingen te vermijden. De fiscale wetgever heeft hier echter op geanticipeerd en in het wetboek een aantal fictieartikelen ingevoegd. Omdat in het fiscale recht het principe geldt dat wat niet uitdrukkelijk door de wetsbepalingen wordt aangeduid als belastbaar, niet belast kan worden en dat bestaande fiscale wetsbepalingen strikt geïnterpreteerd dienen te worden, kwam al gauw een nieuwe sport opzetten die erin bestaat clausules en rechtsfiguren te creëren die de bestaande fiscale bepalingen omzeilen. De sterfhuisclausule vormt hier een mooi voorbeeld van.

3.1 BELASTBARE GRONDSLAG: ART. 5 W. SUCC.

Het verblijvingsbeding is een huwelijksvoordeel en kan dus niet als een erfrechtelijke verkrijging worden beschouwd. Een logisch gevolg zou dus zijn dat er geen successierechten kunnen worden geheven. De fiscale wetgever wou dit begrijpelijkerwijze ten zeerste vermijden en heeft daartoe een aantal fictieartikelen ingevoegd om toch te kunnen belasten. Art. 5 W. Succ. is er hier één van. Op grond van dit artikel wordt de langstlevende echtgenoot belast op hetgeen hij of zij verkrijgt boven de helft van het gemeenschappelijke vermogen en dat krachtens een huwelijkscontract dat niet onderworpen is aan

¹³ CASMAN en VERBEKE stellen dat de regels van de schenking net niet van toepassing zijn omdat het gaat om een gemeenschap van aanwinsten. Aanwinsten hebben een bijzondere aard en dienen om de gezinslasten en schulden te dragen. Omwille van deze bestemming zou een overdracht via een sterfhuisbeding geen invloed hebben op de kwalificatie van het voordeel. Zie hierover H. CASMAN en A. VERBEKE, “Wat is een huwelijksvoordeel?”, *Not. Fisc. M.* 2005, 293; WEYTS houdt het bij het feit dat het quasi onmogelijk is te achterhalen wat de precieze oorzaak was van het beding tussen man en vrouw overeengekomen. Zie hierover L. WEYTS, “Een toebedeling van de gemeenschap aan slechts één echtgenoot: is dat een ontsnappingsroute aan artikel 5 W. Succ. met een boobytrap of is het een veilig pad?”, *T. Not.* 2005, 4-5.

de regels van schenkingen. Civielrechtelijk wordt dit gezien als een huwelijksvoordeel en is dit dus ten bezwarende titel. Fiscaalrechtelijk wordt dit gedeelte evenwel gekwalificeerd als een legaat zodat successieheffing mogelijk wordt.¹⁴ Opdat art. 5 W. Succ. van toepassing zou zijn, dient men wel aan drie voorwaarden te voldoen:¹⁵

- De goederen worden verkregen krachtens een huwelijksvereenkomst die niet onderworpen is aan de regels van schenkingen
 - Er is een overlevingsvoorwaarde opgenomen
 - Het moet gaan om meer dan de helft van het gemeenschappelijk vermogen.
- Gezien de drie voorwaarden kan men dus spreken van een perfecte anticipatie van de wetgever op het klassieke verblijvingsbeding.

Door de langstlevende echtgenoot als enige “erfgenaar” aan te duiden voor het gemeenschappelijke vermogen, kan dit, gezien de Belgische wijze van successieheffing, in vele gevallen een dure aangelegenheid worden. Om dit te vermijden, heeft men in de rechtsleer constructies gecreëerd die aan de eindstreep wel juridisch of economisch hetzelfde resultaat geven, maar niet aan de voorwaarden voldoen die de fictieartikelen stellen.¹⁶ Met de sterfhuisclausule heeft men de tweede voorwaarde weten te vermijden. Het gaat nog steeds om een huwelijksvoordeel en is dus niet onderworpen aan de regels betreffende schenkingen (eerste voorwaarde).¹⁷ Ook wordt nog steeds meer dan de helft van het gemeenschappelijke vermogen aan een echtgenoot toebedeeld (derde voorwaarde). Alleen wordt de overlevingsvoorwaarde weg gelaten (tweede voorwaarde). Het gemeenschappelijke vermogen komt toe aan één enkele echtgenoot ongeacht de wijze van ontbinding van het huwelijksstelsel. Aangezien de fiscale wetsbepalingen strikt geïnterpreteerd dienen te worden en art. 5 W. Succ. duidelijk enkel de overlevingsrechten voor ogen heeft, kan de sterfhuisclausule niet belast worden op grond van dit artikel. Deze mening wordt gedeeld door het Comité voor Studie en Wetgeving¹⁸ en wordt ook aanvaard door de fiscus¹⁹.

3.2. BELASTBARE GRONDSLAG: ART. 2 W. SUCC.

Traditioneel bestaat een huwelijksgemeenschap uit aanwinsten (zie oa. het wettelijk stelsel). Toch komt het regelmatig voor dat de liefde en solidariteit zo groot is dat ze er de echtgenoten toe doet aanzetten eigen goederen in te

¹⁴ Brussel 23 juni 1999, *Act. Fisc.* 1999, afl. 31, 1.

¹⁵ H. CASMAN en A. VERBEKE, “Belastbaarheid van huwelijksvermogensrechtelijke verkrijgingen”, *Not. Fisc. M.*, 2007, afl. 1, 34; J. DECUYPER en J. RUYSEVELDT, *Successierechten 2004-2005*, Mechelen, Kluwer, 2004, 73.

¹⁶ Zie oa. het verblijvingsbeding met last, het keuzebeding (al dan niet met last).

¹⁷ Zie oa. H. CASMAN en A. VERBEKE, “Wat is een huwelijksvoordeel?”, *Not. Fisc. M.* 2005, 295-296.

¹⁸ Zie advies van het CSW van de KFBN dossier nr. 6283 en advies van het CSW van de KFBN dossier nr. 4374, gepubliceerd in K.F.B.N. (ed.), *Verslagen en Debatten van het Comité voor Studie en Wetgeving 2005*, Brussel, Bruylant, 2006.

¹⁹ Besl. 6 december 2004, nr. E.E./100.511.

brengen in de gemeenschap. Zo wordt bijvoorbeeld regelmatig een woonhuis ingebracht dat door een echtgenoot geërfd werd en nu zal dienen als gezinswoning. Door de inbreng zal de andere echtgenoot bij de ontbinding van het huwelijksstelsel recht hebben op de helft van de ingebrachte goederen. Door een verblijvingsbeding in te lassen verkrijgt de langstlevende echtgenoot zelfs de gehele gemeenschap inclusief de ingebrachte goederen, ook al heeft hij of zij die niet ingebracht.

Nu wordt aangenomen dat art. 5 W. Succ. niet kan worden toegepast op de sterfhuisclausule, is de fiscus op zoek naar andere mogelijke belastingsgronden. Ingeval een goed wordt ingebracht in de gemeenschap heeft ze die gevonden in art. 2 W. Succ. De fiscus oordeelt namelijk dat hetgeen de echtgeno(o)t(e) verkrijgt boven de helft van de waarde van de door de andere echtgeno(o)t(e) ingebrachte goederen zal belast worden op grond van art. 2 W. Succ.²⁰ In een recent vonnis volgt de Hasseltse Rechtbank van Eerste Aanleg deze redenering.²¹

Dit standpunt gaf aanleiding tot een verhitte discussie, vooral bij *estate planners*. Gaat de fiscus hier niet haar boekje te buiten en geeft ze een te ruime interpretatie aan art. 2 W. Succ.? Vooraleer te oordelen over de toepasselijkheid van dit artikel, lijkt het ons aangewezen om de tekst van art. 2 W. Succ. eens te overlopen.²²

3.2.1. Art. 2 W. Succ: inhoud

In art. 2 W. Succ. staat te lezen dat successierechten enkel geheven worden wanneer goederen worden verkregen door wettelijke devolutie, uiterste wilsbeschikking of contractuele erfstelling. We hebben reeds meerdere malen gezegd dat bij fiscale wetsbepalingen het principe geldt dat enkel voor belasting in aanmerking komt, datgene dat in een uitdrukkelijke fiscale wetsbepaling voorzien is en dat deze grondslagen strikt dienen te worden geïnterpreteerd. Wanneer de fiscale Administratie de sterfhuisclausule zou willen belasten op grond van dit artikel, moet er dus sprake zijn van één van die drie wijzen van verkrijging. Het hoeft geen betoog dat we onmiddellijk de wettelijke devolutie en uiterste wilsbeschikking kunnen uitsluiten.²³ Over de vraag of een contractuele erfstelling voor handen is, is wel discussie mogelijk.

²⁰ Besl. 6 december 2004, nr. E.E./100.511.

²¹ Rb. Hasselt 18 oktober 2006, <http://www.fisconet.fgov.be>.

²² Art. 2 W. Succ.: "Successierechten zijn verschuldigd op de erfgoederen ongeacht of zij ingevolge wettelijke devolutie, uiterste wilsbeschikking of contractuele erfstelling worden overgemaakt."

²³ H. CASMAN en A. VERBEKE, "Belastbaarheid van huwelijksvermogensrechtelijke verkrijgingen", *Not. Fisc. M.* 2007, afl. 1, 34.

3.2.2. Art. 2 W. Succ. van toepassing?

Laten we nog even verduidelijken wat er nu gaande is. In het civielrechtelijke luik hebben we geschreven dat verkrijgingen ingevolge de werking, samenstelling en vereffening-verdeling van het huwelijkscontract gekwalificeerd worden als een huwelijksvoordeel en dit tot een bepaald plafond. Dit plafond bedraagt alle aanwinsten plus de helft van de waarde van de door de andere echtgenoot ingebrachte goederen (artt. 1458 en 1464 BW) en wordt kleiner als er kinderen uit een vroegere relatie betrokken zijn (de helft van de aanwinsten, art. 1465 BW). Tot aan het plafond wordt zo'n huwelijksvoordeel beschouwd als zijnde een verkrijging ten bezwarende titel. Hetgeen meer verkregen wordt, wordt civielrechtelijk gekwalificeerd als een schenking (zie artt. 1458 lid 2, 1464 lid 2 en 1465 BW). De fiscale Administratie wil nu datgene dat civielrechtelijk als een schenking wordt beschouwd, gaan belasten op grond van art. 2 W. Succ. Zij ziet in die schenking een contractuele erfstelling.

De eerste vraag die rijst, is of er hier überhaupt van een schenking sprake kan zijn. Ten tweede dient onderzocht te worden of, als we de eerste vraag positief kunnen beantwoorden, deze schenking als een contractuele erfstelling kan gezien worden.

3.2.2.1. Is er sprake van een schenking?

Deze eerste vraag lijkt wat bijzonder, omdat in de desbetreffende artikelen (artt. 1458, 1464 BW) de wetgever het woord "schenking" heeft gebruikt. Hoe kan er dan twijfel bestaan over het al dan niet voorhanden zijn van een schenking? De vraag mag inderdaad niet al te letterlijk worden genomen. Het gaat hem meer over het feit of er subjectief sprake kan zijn van een schenking. Dit is een thema die uitvoerig aan bod kwam tijdens de bespreking binnen het Comité voor Studie en Wetgeving over de al dan niet toepasselijkheid van art. 2 W. Succ.²⁴ CASMAN en VERBEKE verdedigen de stelling dat hetgeen het plafond te boven gaat geen schenking is, maar enkel als schenking "*dient beschouwd te worden*".²⁵ De wetgever zou enkel het woord "schenking" in de mond genomen hebben om de rechtsfiguur te onderwerpen aan de burgerrechtelijke regels van inkorting en zo een efficiënte bescherming te bieden aan de reservataire erfgenamen. Naar hun mening legt de wetgever in art. 1464 lid 2 BW een objectieve kwalificatie op ongeacht wat de subjectieve intenties zijn van de partijen. Ze halen hun mosterd uit het feit dat de wetgever dezelfde techniek al toegepast heeft met betrekking tot de huwelijksvoordelen. Ook daar gaat het namelijk om een objectieve kwalificatie ongeacht de

²⁴ Deze bespreking in de plenaire vergadering van het CSW ging door op zaterdag 10 december 2005. Een definitief standpunt van het CSW is er nog niet (Dossier nr. 4374bis).

²⁵ H. CASMAN en A. VERBEKE, "Belastbaarheid van huwelijksvermogensrechtelijke verkrijgingen", *Not. Fisc. M.*, 2007, afl. 1, 33; zie ook V. DEHALLEUX, "Avantages matrimoniaux et droits de succession", *Rev. Trim. Dr. Fam.* 2006, 729-730, nr. 32.

intenties van de partijen. Daarnaast maakt, volgens CASMAN en VERBEKE, de wetgever ook duidelijk dat het in art. 1464, lid 2 BW om een objectieve kwalificatie gaat door gebruik te maken van de woorden “*wordt als schenking beschouwd*”. CASMAN en VERBEKE willen aan de hand van deze theorie aantonen dat de ratio legis achter betreffend 2de lid enkel de bescherming van de reservataire is en niet de kwalificatie van schenking. Volgens hen is er geen schenking voorhanden en kan er dus ook niet belast worden op grond van art. 2 W. Succ., want als er überhaupt geen schenking voor handen is, kan er sowieso geen sprake zijn van een contractuele erfstelling.

Als we aannemen dat de wetgever in lid 1 van art. 1464 BW een objectieve kwalificatie voor ogen had, dienen we te aanvaarden dat hij dit hoogst waarschijnlijk ook voor ogen had in het tweede lid. Maar daar waar een objectieve kwalificatie van het sterfhuisbeding als een huwelijksvoordeel voor wat betreft de aanwinsten aanvaardbaar is, lijkt dat ons voor wat betreft de inbreng van een eigen goed door één echtgenoot veel moeilijker te verteren. We kunnen ons niet van de indruk ontdoen dat bij de combinatie van een sterfhuisclausule en de inbreng van een eigen goed door de andere echtgenoot er veelal een duidelijke *animus donandi* voorhanden zal zijn.²⁶ Maar zoals WEYTS terecht zegt, is het moeilijk en niet wenselijk telkenmale de achterliggende intenties van de echtgenoten te achterhalen.²⁷ We dienen dan ook aan te nemen dat, net zoals in het eerste lid van art. 1464 BW, ook in het tweede lid sprake is van een objectieve kwalificatie.

DEKNUDT schrijft in een recent artikel dat deze stelling van CASMAN en VERBEKE ingaat tegen de duidelijke wettekst van artt. 1458 en 1464 BW.²⁸ CASMAN en VERBEKE volgen de uitdrukkelijke wettekst niet wanneer ze schrijven dat hetgeen het plafond overstijgt enkel en alleen als een schenking dient beschouwd te worden om de regels van de inkorting toepasselijk te kunnen maken. De andere gevolgen die een schenking teweeg brengt, zouden volgens hun stelling niet van toepassing zijn.

DEKNUDT stelt zich terecht de vraag of de stelling CASMAN-VERBEKE wel houdbaar is. Hij vreest ervoor, ons inziens terecht, dat zeker bij de fiscus de objectieve kwalificatie consequent zal doorgetrokken worden. Als men civielrechtelijk een fictie gaat invoeren en alles boven het plafond objectief gaat kwalificeren als een schenking, dan mag de fiscus dit surplus toch ook objectief als een schenking beschouwen en dat op die manier gaan belasten als

²⁶ Net zoals FACQ aangaf tijdens de bespreking in het CSW.

²⁷ L. WEYTS, “Een toebedeling van de gemeenschap aan slechts één echtgenoot: is dat een ontsnappingsroute aan artikel 5 W. Succ. met een boobytrap of is het een veilig pad?”, *T. Not.* 2005, 4-5.

²⁸ G. DEKNUDT, “Bedenkingen bij de fiscale behandeling van voordelen tussen echtgenoten bij huwelijkscontract – impact op de inhoud van het huwelijkscontract”, in C. CASTELEIN, A. VERBEKE en L. WEYTS (eds.), *Notariële Clausules. Liber Amicorum Prof. J. Verstraete*, Antwerpen, Intersentia, 2007, nr. 13.

daar voor een grondslag voorhanden is? We hebben reeds herhaaldelijk gezegd dat de manier waarop men civielrechtelijk een rechtsfiguur gaat kwalificeren, bepalend is voor de fiscale behandeling van die figuur. Het feit dat het over een objectieve dan wel een subjectieve kwalificatie gaat, lijkt voor ons van geen tel te zijn. De fiscus mag het surplus beschouwen als een schenking en het lijkt ons niet onwaarschijnlijk dat de fiscus ooit hiervan gebruik zal maken om schenkingsrechten te kunnen heffen. Dit is ook de mening die DECUYPER tijdens de discussie in het Comité voor Studie en Wetgeving verdedigde.

3.2.2.2. Is er sprake van een contractuele erfstelling?

Uit het besluit van de fiscale Administratie blijkt duidelijk dat zij er van uitgaat dat er een schenking voorhanden is en meer bepaald een contractuele erfstelling waarop art. 2 W. Succ. dient te worden toegepast.²⁹ De vraag is nu of de schenking waarvan sprake is in art. 1464, lid 2 BW gekwalificeerd dient te worden als een contractuele erfstelling of niet. De meningen in de rechtsleer zijn hierover verdeeld.

Alvorens in te gaan op deze discussie, zullen we eerst het begrip “contractuele erfstelling” pogen te definiëren. Een contractuele erfstelling is een rechtshandeling die bij wijze van overeenkomst tot stand komt en waarbij een erflater iemand als erfgenaam instelt.³⁰ De erflater gaat ten voordele van een ander op kosteloze wijze beschikken over het geheel of een deel van zijn nalatenschap.³¹ Een contractuele erfstelling kan voorkomen in het huwelijkscontract zelf of daarbuiten in een formele akte houdende schenking. Het Burgerlijk Wetboek spreekt over een schenking van toekomstige goederen omdat een contractuele erfstelling betrekking heeft op goederen die de erflater bij zijn overlijden in zijn nalatenschap zal steken hebben (art. 1084 en 1094 BW). Het lijkt ons niet aangewezen om te spreken van een “*schenking*” van toekomstige goederen. Een contractuele erfstelling heeft meer gelijkenissen met een legaat dan met een schenking.³² Het zou gaan om een rechtsfiguur *sui generis*.

²⁹ Besl. 6 december 2004, nr. E.E./100.511.

³⁰ W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het Familiaal Vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers, 2002, 531; M. DONNAY en A. CULOT, “Droits de succession et de mutation par décès. Taxe compensatoire des droits de succession”, *Rép. Not.*, boek I, 1999, 279-80; G. VAN OOSTERWYCK, “Huwelijksvoordelen en contractuele erfstellingen”, *T.P.R.* 1985, 249-250.

³¹ VAN QUICKENBORNE geeft als definitie: *het is een erfstelling die bij wijze van overeenkomst tot stand komt. Zij is een overeenkomst onder kosteloze titel, waarbij iemand ten voordele van een ander beschikt over de goederen die zijn NALATENSCHAP zullen samenstellen.* Zie hiervoor M. VAN QUICKENBORNE, *Contractuele erfstelling*, in *A.P.R.* Brussel, E. Story-Scientia, 1991, p. 85, nr. 159.

³² Voor een uitstekende vergelijkende studie tussen de schenking en de contractuele erfstelling verwijzen we naar C. CASTELEIN, “Leidt overspel tot buitenspel? Over het verval van de contractuele erfstelling na vaststelling van overspelige afstamming”, *T. Not.* 2006, 383-386.

Dienen contractuele erfstellingen voorkomend in het huwelijkscontract als huwelijksvoordelen beschouwd te worden? Een simplistische opvatting zou er in bestaan dat aangezien de contractuele erfstelling in het huwelijkscontract werd opgenomen, de verrijking voor de andere echtgenoot ontstaat ingevolge de werking van het huwelijkscontract en de contractuele erfstelling dus een huwelijksvoordeel is. Dit is evenwel geen juiste redenering. De verrijking van de ene echtgenoot ten koste van de andere ingevolge een contractuele erfstelling ontstaat niet door de wijze van werking, samenstelling, vereffening of verdeling van het huwelijksvermogensstelsel, maar door het overlijden.³³ Een contractuele erfstelling is dus geen huwelijksvoordeel, maar een wijze van erfopvolging.

Opdat de schenking, waarvan sprake is in artt. 1458, 1464 en 1465 BW, zou kunnen worden belast op grond van art. 2 W. Succ., moet die schenking dus voldoen aan de beschrijving die we in de voorgaande alinea's hebben gegeven. Sommige rechtsgeleerden beweren dat dit het geval is³⁴, anderen menen het tegenovergestelde³⁵. Als we er de discussie binnen het Comité voor Studie en Wetgeving op naslaan, zien we duidelijk twee sterke blokken naar voren schuiven. Enerzijds is er VERBEKE die op een onmiskenbare manier te kennen geeft dat er ten eerste geen sprake kan zijn van een schenking en dat ten tweede, als men dan toch moet aannemen dat er een schenking voorhanden is, dit nooit een contractuele erfstelling kan zijn.³⁶ Anderzijds hebben we RASSON die duidelijk stelt dat er in art. 1464, lid 2 BW sprake is van een schenking en dat die plaatsvindt tussen echtgenoten zodoende men moet aannemen dat het hier gaat om een contractuele erfstelling.³⁷

³³ C. CASTELEIN en M. MUYLLE, "Hoe wassend is het water van een schuldechtscheiding? Het verval van voordelen nader bekeken", *N.F.M.* 2006, 152-153; C. CASTELEIN, "Leidt overspel tot buitenspel? Over het verval van de contractuele erfstelling na vaststelling van overspelige afstamming", *T. Not.* 2006, 386-388.

³⁴ Zie oa. R. DEBLAUWE, "Successieplanning tussen echtgenoten", in F. VANISTENDAEL (ed.), *Themis – fiscaal recht*, Brugge, die Keure, 2005-06, 24; P. DE PAGE en I. DE STEFANI, "Les opérations atypiques. Effet libéral et droit fiscal", in P. DE PAGE (ed.), *Droit des successions et donations: actualité civile et fiscale*, Brussel, Bruylant, 2006, 32-33; Zie ook het inleidend verslag van DECUYPER en WEYTS: "In de mate dat het huwelijksvoordeel dus, ten voordele van de niet inbrengende echtgenoot van een eigen goed burgerrechtelijk een schenking uitmaakt, zal de fiscus dit terecht als een contractuele erfstelling tussen echtgenoten beschouwen en successierecht kunnen heffen bij toepassing van art. 2 W. Succ.". Zie advies van het CSW van de KFBN, dossier nr. 4374, gepubliceerd in K.F.B.N. (ed.), *Verslagen en Debatten van het Comité voor Studie en Wetgeving 2005*, Brussel, Bruylant, 2006.

³⁵ Zie oa. H. CASMAN en A. VERBEKE, "Belastbaarheid van huwelijksvermogensrechtelijke verkrijgingen", *Not. Fisc. M.* 2007, afl. 1, 33.

³⁶ VERBEKE: *Ik betwist niet dat als iets een contractuele erfstelling is, artikel 2 W. Succ. van toepassing is. Ik zeg slechts dat een contractuele erfstelling enkel betrekking heeft op goederen van de nalatenschap van de beschikker: eigen goederen en zijn aandeel in de gemeenschap na vereffening-verdeling van de gemeenschap. Artikelen 1464 en 1465 gaan over verdelingsbedingen van de gemeenschap, niet van de nalatenschap. Wij zitten hier in een niveau eerder. (Deze bespreking in de plenaire vergadering van het CSW ging door op zaterdag 10 december 2005. Een definitief standpunt van het CSW is er nog niet (Dossier nr. 4374bis).)*

³⁷ RASSON: *Repreçons l' article 1464, al. 2: "serait regardé comme donation pour le surplus". Une donation entre époux, cela s' appelle une institution contractuelle. L' article 2 du Code de*

Ons lijkt het dat, zoals de meerderheid van de rechtsleer aanneemt, de mening van CASMAN en VERBEKE dient gevolgd te worden.³⁸ Een contractuele erfstelling kan er enkel zijn wanneer het gaat om toekomstige goederen die het voorwerp zullen vormen van de nalatenschap van de beschikker. Enkel eigen goederen van de beschikker en diens aandeel in het gemeenschappelijk vermogen komen in aanmerking en dat is hier niet het geval.

Moest het gewone wettelijke stelsel van toepassing zijn, dan kan de ene echtgenoot via een contractuele erfstelling beschikken over de helft van het gemeenschappelijke vermogen, want dat zal later bij de ontbinding van het huwelijkstelsel door zijn overlijden in de nalatenschap vallen.

Anders is het evenwel wanneer in het huwelijkscontract een sterfhuisclausule in het voordeel van de andere echtgenoot werd opgenomen. Hierdoor verkrijgt één welbepaalde echtgenoot het gehele gemeenschappelijke vermogen terwijl de andere met lege handen achterblijft. Aangezien deze laatste geen recht meer heeft op een aandeel in de gemeenschap, waardoor zijn deel van de gemeenschap dus nooit in zijn nalatenschap zal terechtkomen, kan die toch moeilijk via een contractuele erfstelling over deze goederen beschikken. Hetzelfde geldt wanneer een echtgenoot een eigen goed inbrengt in de gemeenschap waarop een sterfhuisclausule rust in het voordeel van de andere echtgenoot. Door deze clausule komt het ingebrachte goed onvoorwaardelijk toe aan de andere echtgenoot. Het ingebrachte goed kan nooit terecht komen in de nalatenschap van de inbrengende echtgenoot.

Wanneer door de combinatie van de sterfhuisclausule en de inbreng van een eigen goed het plafond van art. 1464, tweede lid BW wordt overschreden en er dus sprake is van een “schenking”, kan op basis van het voorgaande dan ook onmogelijk besloten worden dat het zou gaan om een contractuele erfstelling. De schenking waarvan sprake in art. 1464, tweede lid BW komt tot stand bij de vereffening-verdeling van het huwelijksstelsel, dus vooraleer men toekomt aan de nalatenschap, in tegenstelling tot de contractuele erfstelling die tot stand komt bij het openvallen van de nalatenschap.³⁹ Als algemeen aanvaard

droits de succession vise expressément l'institution contractuelle. (Deze bespreking in de plenaire vergadering van het CSW ging door op zaterdag 10 december 2005. Een definitief standpunt van het CSW is er nog niet (Dossier nr. 4374bis).)

³⁸ Zie oa. ook in die zin: G. DEKNUDT, “Bedenkingen bij de fiscale behandeling van voordelen tussen echtgenoten bij huwelijkscontract – impact op de inhoud van het huwelijkscontract”, in C. CASTELEIN, A. VERBEKE en L. WEYTS (eds.), *Notariële Clausules. Liber Amicorum Prof. J. Verstraete*, Antwerpen, Intersentia, 2007, nr. 12; L. WEYTS, “Een toebedeling van de gemeenschap aan slechts één echtgenoot: is dat een ontsnappingsroute aan artikel 5 W. Succ. met een boobytrap of is het een veilig pad?”, *T. Not.* 2005, 6.

³⁹ G. DEKNUDT, “Bedenkingen bij de fiscale behandeling van voordelen tussen echtgenoten bij huwelijkscontract – impact op de inhoud van het huwelijkscontract”, in C. CASTELEIN, A. VERBEKE en L. WEYTS (eds.), *Notariële Clausules. Liber Amicorum Prof. J. Verstraete*, Antwerpen, Intersentia, 2007, nr.12.

beginsel geldt namelijk dat het huwelijksrecht voorafgaat aan het erfrecht. De verdeling van de gemeenschap gaat voor op die van de nalatenschap.⁴⁰ Pas nadat het huwelijksstelsel ontbonden en verdeeld is, waarbij men dus onder andere rekening dient te houden met die “schenking”, kan men overgaan tot de vaststelling van de omvang van de nalatenschap.⁴¹ Het gaat om een “schenking” die plaatsgrijpt *ter gelegenheid* van het overlijden, niet *door* het overlijden, in tegenstelling tot een contractuele erfstelling. Enkel deze laatste geeft aanleiding tot het heffen van successierechten.⁴²

Er dient tenslotte aangenomen te worden dat de herkwalficatie van het surplus als “schenking” pas gebeurt op het ogenblik van de ontbinding van het huwelijksvermogensstelsel en niet op het moment van de inbreng van het goed.⁴³ We moeten ons dus niet het hoofd breken over de problematiek van de “dadelijkheid” en “onherroepelijkheid” van een schenking en hoe die twee kernbegrippen te verzoenen vallen met de bestuursregels in een huwelijksgemeenschap.

3.2.2.3. besluit

Uit het voorgaande kunnen we niets anders dan concluderen dat de fiscale Administratie het hier niet bij het rechte eind heeft wanneer zij besluit dat in art. 1464, tweede lid BW een contractuele erfstelling verscholen zit.⁴⁴

We mogen ons niet blindstaren op de discussies over het feit of de “schenking” van art. 1464, tweede lid BW qua uitwerking toch niet beter zou aansluiten met de contractuele erfstelling. *Au fond* kan er geen twijfel over bestaan dat art. 1464 BW over de vereffening-verdeling van het gemeenschappelijke vermogen gaat. Art. 2 W. Succ. belast pas hetgeen een stap verder gebeurt, na de vereffening-verdeling van de gemeenschap. In het fiscale recht geldt het principe *in dubio contra fiscum*. Als er geen uitdrukkelijke grondslag voorzien is, kan de fiscus niet belasten. De fiscale wetsbepalingen dienen namelijk restrictief geïnterpreteerd te worden. Als de wetgever werkelijk de “schenking” van art. 1464, tweede lid BW wil belasten, kan ze de fictiebepalingen van het Wetboek Successierechten aanpassen of had ze, net

⁴⁰ W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het Familiaal Vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers, 2002, 222, nr. 456; G. VAN OOSTERWIJCK, “Huwelijksvoordelen en contractuele erfstellingen”, *T.P.R.* 1985, 235.

⁴¹ Zie evenwel contra: M. PUELINCKX COENE, “Naar een coherent vermogensstatuut voor de langstlevende?”, *R.W.* 1977-78, 1476.

⁴² J. DECUYPER, *Successierechten 2002-03*, I, Mechelen, Kluwer, 2002, 29-30; M. DELBOO en G. DEKNUDT, “een harde noot om kraken, over gemengde bepalingen in het IPR en de kwalificatie van een alsof-beding”, noot onder Antwerpen 5 oktober 2004, *T.F.R.* 2005, afl. 279, p 382-83.

⁴³ Antwerpen 22 december 1997, *Rev. trim. dr. fam.* 2000, 114; G. DEKNUDT, “Bedenkingen bij de fiscale behandeling van voordelen tussen echtgenoten bij huwelijkscontract – impact op de inhoud van het huwelijkscontract”, in C. CASTELEIN, A. VERBEKE en L. WEYTS (eds.), *Notariële Clausules. Liber Amicorum Prof. J. Verstraete*, Antwerpen, Intersentia, 2007, nr. 8.

⁴⁴ Besl. 6 december 2004, nr. E.E./100.511.

zoals ze in 1976 gedaan had in artt. 300 en 1429 BW, de term “contractuele erfstelling” kunnen gebruiken in plaats van het woord “schenking”.⁴⁵

3.3. BELASTBARE GRONDSLAG: ART. 7 W. SUCC.

Bij de discussie omtrent de fiscale behandeling van het sterfhuisbeding dienen we tenslotte ook art. 7 W. Succ. te betrekken. Dit artikel belast goederen waarover de overledene kosteloos heeft beschikt gedurende drie jaar voor zijn overlijden. Wel mag deze kosteloze bevoordeling niet onderworpen zijn aan het registratierecht voor schenkingen.⁴⁶

Het inlassen van een verblijving- of sterfhuisbeding houdt een wijziging in van de huwelijkse voorwaarden. De vraag werd gesteld aan de Minister van Financiën of een wijziging van de huwelijkse voorwaarden als een schenking diende beschouwd te worden die valt onder art. 7 W. Succ. wanneer ze binnen de periode van drie jaar voor het overlijden van één der echtgenoten plaatsvond. De minister gaf hierop een ontkennend antwoord.⁴⁷ Dus het opnemen van zo’n beding vormt op zich geen kosteloze beschikking die door art. 7 W. Succ. zal worden belast.

Een volgende vraag luidt of het surplus voorzien in art. 1464, tweede lid BW kan worden belast op grond van art. 7 W. Succ. Wanneer het enkel om een verblijvingsbeding gaat, dan lijkt het ons duidelijk dat art. 7 W. Succ. geen geldige grondslag vormt. De schenking komt bij een klassiek verblijvingsbeding pas tot stand *op het ogenblik* van overlijden en niet *voor* het overlijden.⁴⁸ Twijfel zou kunnen bestaan wanneer het gaat om een sterfhuisclausule. Een sterfhuisclausule heeft ook uitwerking wanneer het huwelijksstelsel wordt ontbonden door een echtscheiding. Wanneer dit het geval is en de inbrengende echtgenoot komt te sterven binnen de drie jaar na de ontbinding, is dan niet voldaan aan de voorwaarden van art. 7 W. Succ.? Niet als we er de redenering van DELBOO en DEKNUDT op nalezen.⁴⁹

⁴⁵ G. DEKNUDT, “Bedenkingen bij de fiscale behandeling van voordelen tussen echtgenoten bij huwelijkscontract – impact op de inhoud van het huwelijkscontract”, in C. CASTELEIN, A. VERBEKE en L. WEYTS (eds.), *Notariële Clausules. Liber Amicorum Prof. J. Verstraete*, Antwerpen, Intersentia, 2007, nr. 11.

⁴⁶ H. CASMAN en A. VERBEKE, “Belastbaarheid van huwelijksvermogensrechtelijke verkrijgingen”, *Not. Fisc. M.*, 2007, afl. 1, 35.

⁴⁷ Antw. Min. Fin. 18 januari 1977, *Vr. en Antw. Senaat*, 593, nr. 49.

⁴⁸ Antwerpen 22 december 1997, *R.W.* 1998-99, 646; H. CASMAN en A. VERBEKE, “Belastbaarheid van huwelijksvermogensrechtelijke verkrijgingen”, *Not. Fisc. M.*, 2007, afl. 1, 35.

⁴⁹ G. DEKNUDT, “Bedenkingen bij de fiscale behandeling van voordelen tussen echtgenoten bij huwelijkscontract – impact op de inhoud van het huwelijkscontract”, in C. CASTELEIN, A. VERBEKE en L. WEYTS (eds.), *Notariële Clausules. Liber Amicorum Prof. J. Verstraete*, Antwerpen, Intersentia, 2007, nrs. 12-13; M. DELBOO en G. DEKNUDT, “een harde noot om kraken, over gemengde bepalingen in het IPR en de kwalificatie van een alsof-beding”, noot onder Antwerpen 5 oktober 2004, *T.F.R.* 2005, afl. 279, p 382-83.

Volgens art. 7 W. Succ. moet het gaan om een kosteloze beschikking die NIET onderworpen is aan schenkingsrechten. Volgens DELBOO en DEKNUDT, en wij sluiten ons aan bij deze stelling, is de objectieve schenking van art. 1464 lid 2 BW net wel onderhevig aan schenkingsrechten. Als burgerrechtelijk het surplus als een schenking wordt gekwalificeerd, dan kan de fiscus dit surplus ook als een schenking belasten. Het feit dat het enkel gaat om een objectieve kwalificatie maakt niets uit.

4. CONCLUSIE

De sterfhuisclausule zou vanuit fiscaalrechtelijk oogpunt een uitstekend instrument moeten zijn om aan successieplanning te doen. Uit onze voorgaande civielrechtelijke en fiscaalrechtelijke analyse kunnen we niets anders dan concluderen dat er geen enkele wetsbepaling voorhanden is om successierechten te heffen op een sterfhuisclausule. Enkel registratierechten zouden, ons inziens, voor wat betreft hetgeen het plafond overschrijdt, de sterfhuisclausule parten kunnen spelen. Evenwel blijkt dat de fiscus er een andere mening op na houdt en, ons inziens onterecht, met art. 2 W. Succ. op de proppen komt. De notaris dient dus bij het inlassen van een sterfhuisclausule goed voor ogen te houden dat de fiscale realiteit niet overeen komt met wat het in theorie zou horen te zijn.

Ook mag niet uit het oog verloren worden dat de sterfhuisclausule enkel fiscaal interessant is om de echtgenoten te bevoordeligen. Door zo'n clausule komt het gehele huwelijksvermogen op een fiscaal gunstige manier toe aan de ene of andere echtgenoot. De kinderen krijgen in eerste instantie niets. Wanneer later dan alles aan de kinderen zal toekomen, zullen zij sneller in een hogere schijf voor de successierechten komen te vallen. Om een goede vermogensplanning op poten te zetten, volstaat een sterfhuisclausule dus niet.

Ten slotte willen we er op wijzen dat we ons in dit werk enkel bezig gehouden hebben met de fiscale gevolgen van de sterfhuisclausule. Het nastreven van optimale fiscale transfers mag evenwel niet ten koste zijn van de gemoedsrust van echtgenoten. De sterfhuisclausule kan namelijk psychisch zware gevolgen met zich meebrengen waar we niet blind mogen voor zijn.